

Vlivem cizím i vnitřními roztržkami stalo se, že národ Český na dlouho zmizel z jeviště světového na němž po drahý čas v nejdůležitějších úlohách tak slavně vystupoval, že i cizina mu chválou neskrlila. Zmizel a podobalo se již, že ještě kdy i ve výkonech podřízenějších objeviti mohl. Nejpřednější jeho představitelé buď vykrváceli na popravišti, nebo jim bylo co psancům rozejíti se do všech úhlů světa. Zželelo se Bohu na smrt umdleného národa českého a v době, kdy tento již k trvalému spánku se ukládal, vzbudil mu muže, již podivuhodným mu způsobem dovedli jeho síly osvěžiti a z náruči smrti ho vytrhnouti. Objevili se, když toho nejvíce za potřebí bylo. V matičce v Praze, jinde a jinde objevili se nadaní muži a hlasem nadšeným volali ku probuzení. Jeden hleděl malomyslné povzbuditi ku statečnosti vypravuje jim o hrdinských činech jejich dědů, jiný opět zpěvem rozjařoval malátné a na duchu skličené; tento zase mluvou básnickou dotýkal se srdcí. Kolem nich seskupili se brzy mnozí a založili spolky.

Tímto způsobem vznikl r. 1864 i u nás spolek ochotnický, ač jak již starí pamětníci vypravují, že se v Kostelci již v letech dřívějších hrálo.

(Vybrané úryvky z kroniky divadelních ochotníků založené r. 1864 neznámým kronikářem.)

Máme-li vzpomenout historie divadelnictví v Červeném Kostelci a historie našeho krásného divadla, musíme se vrátit do počátku 19. století. Červený Kostelec byl tehdy malým městečkem, městečkem tkalců a jemného plátna, se kterým naši pláteníci zajížděli nejen do Polska a Pruska, ale i do Uher a Itálie. A tito lidé přiváželi zpět do Kostelce nové pokrokové myšlenky. Jedním z nich byl i František Mach, silně vlastenecky založený, z jehož popudu se začalo v Kostelci hrát divadlo.

Stalo se tak roku 1809 v hostinci pana Hůlka, v místech, kde je dnes hotel Černý kůň (na fotografii vlevo). V prvním patře byl tehdy volný taneční sál, v kterém si kostelečtí divadelníci zbudovali svoje jeviště. Hrál se nepravidelně, s určitými přestávkami, až do roku 1831. Při hrozném požáru tohoto roku vyhořelo takřka celé městečko a bída a hlad, který v Kostelci po požáru nastal, zavinil, že práce divadelníků ustala až do roku 1835. Kolem roku 1848, roku revolučních myšlenek a vlasteneckého myšlení, stoupá i divadelní činnost. Hrál se tenkrát ve vejsadní hospodě "U třech tatranů" na náměstí. Při těchto představeních vznikla první myšlenka vytvořit spolek, který byl roku 1864 založen a v roce 1865 pod názvem "Spolek divadelních ochotníků v městysi Kostelci" úředně schválen. První členové výboru tohoto spolku byli Adolf a Josef Kalinové, Antonín Bureš, Josef Nývlt, Vendelín Klikar, Josef Regner, František Linhart a František Alin.

Velkým příznivcem a podporovatelem divadla a vůbec celého kulturního dění v Kostelci byl též kostelecký farář páter František Körner a akademický malíř Gustav Vacek. Ten nejen maloval kulisy, ale i sám hrál divadlo.

Současně se pracovalo i na zbudování jeviště a na přestavění divadelního sálu v hostinci "U Buršů". Malba opony byla zadána panu Šrůtkovi z Náchoda. Na oponu namaloval pohled na Prahu a dle toho též hostinec - později hotel - dostal název (na fotografii vpravo).